

Biannual Journal of
Metaphysical Investigations,
Vol.5, No. 10, Fall & Winter 2024-
2025, pp 447-478

The Role of Symbol and Myth in Paul Ricoeur's Hermeneutics Analysis of Evil¹

Fattan Dehghani,² Ali Naqi Baqershahi³

Abstract

This article explores Paul Ricoeur's approach to the concept of evil, analyzing its symbolic meaning within various myths through the lens of philosophical and theological interpretation. The study seeks to answer fundamental questions: Where does evil originate? How can the symbolic interpretation of myths contribute to human moral growth? Is it possible to distill the essence of primitive symbols and transfer their meaning into philosophical insight, thereby bridging the semantic gap in a modern world dominated by scientism?

Ricoeur argues that evil resists direct and simple linguistic categorization. Instead, he engages with multiple intellectual traditions—mythological thought, rationalism, Gnosticism, theodicy, and fragmented theology—crafting a layered, evolving analysis of evil.

Keywords: Hermeneutics, Ricoeur, Evil, Myth, Symbol, Guilt, Moral Responsibility.

The Role of Symbols and Myths in Understanding Evil

¹ . **Research Paper**, Received: 4/11/2024; Confirmed: 6/1/2025.

² . Master of Philosophy, Imam Khomeini International University, Qazvin, Iran. (S4002186004@edu.ikiu.ac.ir) (Corresponding Author).

³ . Associate Professor, Department of Philosophy, Imam Khomeini International University, Qazvin, Iran. (baqershahi@ikiu.ac.ir).

In the initial stage of his analysis, Ricoeur examines symbols and myths, tracing the dual origins of evil: as either an internal, moral phenomenon rooted in human free will or as an external force shaping human existence.

External Symbols of Evil

External symbols, such as "pollution" and "misguidance," reference both material and spiritual corruption. These metaphors suggest that evil exists independently in the world, preying upon human weakness. "Pollution" signifies impurity and moral decay, while "misguidance" represents deviation from the righteous path, severing the bond between humanity and the divine. Understanding these symbols requires rational and hermeneutic interpretation, offering a means for ethical and existential reflection.

Internal Symbols of Evil

Conversely, internal symbols—such as "pressure," "captivity," and "burden"—highlight human responsibility in confronting evil. These metaphors emphasize the role of free will and moral agency, depicting evil as an internal struggle rather than an imposed fate. Concepts like confession and repentance become crucial in acknowledging human fallibility and striving for redemption.

Myths and the Representation of Evil

Various mythological traditions further illustrate the nature of evil:

- **The Adamic Myth:** Evil enters the world through Adam and Eve's original sin, with Satan personifying its presence. Humanity, by repeating Adam's transgression, remains vulnerable to evil.
- **The Babylonian Creation Myth:** Unlike the Adamic myth, evil here is primordial, existing before human choice. The world's creation depends on overcoming chaos, yet disorder remains a lurking force.
- **The Orphic Myth:** Evil is internalized, with humans depicted as dual beings (body and soul) estranged from their true nature. Salvation requires liberation from material existence.
- **Greek Tragic Mythology:** Based on Greek creation myths, these narratives depict humans making fatal errors due to hubris and ignorance, with no possibility of redemption. Here, evil is imposed by divine fate, and salvation comes through accepting human limitations.

These myths not only contribute to philosophical and religious discourse but also illustrate the multifaceted role of evil in human existence and cosmic order.

Rational Approaches to Evil

At the second stage, Ricoeur engages with rationalism, examining explanations of evil as a consequence of individual or collective wrongdoing. He critiques reductionist perspectives that define evil as mere "nothingness" or an absence of existence, arguing that such interpretations fail to grasp the depth of human suffering.

The Gnostic Perspective

In the third stage, Ricoeur addresses the Gnostic belief that evil is an independent force separate from good. Drawing on Augustine, he refutes this dualistic view, asserting that evil stems from human imperfection and sin rather than possessing an autonomous existence.

Theodicy and the Problem of Evil

The fourth stage explores theodicy, which attempts to reconcile divine goodness with the presence of evil. Ricoeur engages with the views of Leibniz, Kant, and Hegel, examining how theodicy grapples with the question of God's responsibility in the face of human suffering. He highlights the theoretical challenges of explaining evil as a necessary element of creation and human development.

Dialectics and Fragmented Theology

In the final stage, Ricoeur presents a nuanced, dialectical approach to evil. He acknowledges that evil cannot be fully reconciled with divine goodness, arguing that understanding evil requires embracing complexity and paradox. Fragmented theology employs concepts such as "nothingness" and "the violation of fate" to explore the coexistence of evil within both human and divine realities.

Conclusion

In an age where modernity distances humanity from its mythological roots, Ricoeur reminds us that the revival of symbolic thought is essential for self-awareness and existential meaning. By extending his interpretation of demonic symbolism, he integrates modern critical thought with hermeneutics, creating an opportunity for individuals to reconnect with their foundational narratives. In this framework, the devil emerges not just as a figure of fear but as a mediator of our fractured relationship with existence.

Resources

- Ricoeur, P. (1969), *The Symbolism of Evil*. (E. Buchanan, Trans.) 1st published, Boston, Beacon Press.
- Ricoeur, P. (1966), *Freedom and Nature: The Voluntary and Involuntary*. (E. V.Kohak, Trans.) 1st published, Evanston, Northwestern University Press.
- Ricoeur, P. (2000), *The Fallible Man*. New York, USA. Fordham University Press.
- Ricoeur, P. (1970), *Freud and philosophy: an Essay on Interpretation*. Translated by Denis Savage. 1st published, USA, Yale university press.
- Ricoeur, P. (1974), *The Conflict of Interpretations*. 1st published, Evanston, Northwestern University Press.
- Ricoeur, P. (1985), *Evil, a challenge to philosophy and theology*. Journal of the American academy of religion, LIII(4), 635-650.
- Ricoeur, P. (1992), *Oneself as another*. Translated by Kathleen Blamey, 1st published, Chicago and London, The university of Chicago press.
- Ricoeur, P. (1995), *Figuring the sacred: Religion, Narrative, and Imagination*. Translated by D. Pellauer, 1st published, Minneapolis, USA: Fortress Press.
- Stiver, D. R. (2012), *Ricoeur and Theology*, 1st published, London, Bloomsbury.
- Dauenhauer, B. and Pellauer, D. (2015), *Stanford Encyclopedia of Philosophy: Paul Ricoeur*. 1st Published, Tehran, Quqnoos Press.
- Daryabandri, N. (2015), *The Tale of the Myth*. 2nd Published, Tehran, Karnameh Press.
- Ricoeur, P. (1999), *Life in the World of the Text*. 2nd Published, Tehran, Markaz Press.
- Ricoeur, P. (2019), *Evil a Challenge to Philosophy and Theology*. 1st Published, Tehran, Asni Press.
- Ricoeur, P. (1989), *The Task of Hermeneutics*; in Heidegger and Modern Philosophy,. Ed, Michael Murray, Yale, 1178, PP. 141-160.
- Ricoeur, P. (1999), *Modern Hermeneutics*. 13th Published, Tehran, Markaz Press.

نقش نماد و اسطوره در ارزیابی هرمنوتیکی پل ریکور از شر^۱

فتان دهقانی^۲؛ علی نقی باقرشاهی^۳

چکیده

بحث در مورد شریکی از مهم‌ترین مسائل زنده جهان است که در ایران به آن به اندازه کافی پرداخته نشده است. هدف از نوشتن این مقاله بررسی ایده منحصر به فرد ریکور نسبت به شناخت موضوع معمایی «شر» است. اهمیت طرح چنین مباحثی از این جهت است که می‌توانیم به بینش حاصله و حکمت عملی اسطوره‌های نمادین پی ببریم. حکمتی که ما را به شناخت بخش جدانشدنی وجود انسان رهنمون می‌کند. ریکور با تفسیر زبان نمادین اسطوره‌ها، شر را پدیده‌ای رمزی اعلام می‌کند که می‌تواند گویای پیامی در مورد وضعیت انسان در جهان باشد. به طور کلی مسأله اصلی نوشتار حاضر این است که انسان امروزی نیاز به بینشی درون‌نگرانه برای پی بردن به تنهایی وجودی خود دارد که تفسیر نمادین اسطوره‌ها می‌تواند، راه‌کاری برای رشد اخلاقی انسان باشد. بنابراین در این مقاله سعی کرده‌ام تا مشخص کنم؛ از نظر ریکور شر از کجا می‌آید و چگونه انسان به شر آلوده می‌شود؟ آیا

۱. مقاله پژوهشی، تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۸/۱۴ تاریخ تایید علمی: ۱۴۰۳/۱۰/۱۷.

۲. کارشناسی ارشد فلسفه، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی، قزوین، ایران، (نویسنده مسئول).

(S4002186004@edu.ikiu.ac.ir)

۳. دانشیار گروه فلسفه، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران.

(baqershahi@ikiu.ac.ir)

وجود شیطان به بهترین نحو برای رشد اخلاقی درک می‌شود؟ آیا ریکور توانایی جداکردن جوهر نمادهای بدوی و انتقال حقیقت آنها به بینشی فلسفی، برای داشتن یک زندگی بهتر را داشته است؟ و آیا این مقاله می‌تواند کمکی در جهت از بین بردن شکاف معنایی انسان مدرنی، که گرفتار دام علم‌زدگی شده است، باشد؟ برای پاسخ به این مسائل از روش توصیفی-تحلیلی استفاده شده است.

کلیدواژه‌گان: هرمنوتیک، ریکور، شر، شیطان، اسطوره، نماد، خطا.

۱. مقدمه

بعد از تحقیق در مورد «نقش اسطوره، استعاره و نماد، در هرمنوتیک فلسفی پل ریکور» که موضوع پایان‌نامه اینجانب بود، متوجه اهمیت بسیار زیاد کتاب *نمادگرایی شر* و کتاب *مکمل نمادگرایی شر* (A Companion to Ricoeur's The Symbolism of Evil) که دیگر فیلسوفان برای درک عمیق‌تر کتاب *نمادگرایی شر*، نوشته بودند، شدم. لذا تحقیق در مورد برداشت ریکور از مفهوم شر و هرمنوتیک نمادین او برای من اهمیت بسیار زیادی پیدا کرد. پس تلاش کردم تا در این مقاله به این پرسش‌ها پاسخ داده شود: شر از کجا می‌آید؟ اسطوره‌های نمادین چگونه می‌توانند توضیحی اولیه برای منشأ شر باشند؟ آیا انسان از طریق منشأ درونی آلوده به شر می‌شود، یا منشأ بیرونی؟ آیا وجود شیطان به بهترین نحو برای رشد اخلاقی درک می‌شود؟ آیا ریکور توانایی جداکردن جوهر نمادهای بدوی، که تا این حد آشکارا نادرست و امروزه برای ما غیرقابل باور هستند و انتقال حقیقت آنها به بینشی فلسفی، برای داشتن یک زندگی بهتر را داشته است؟ آیا شکاف معنایی را می‌توان از میان برد و انسانی را از دام علم‌زدگی‌ای، که انسان‌ها به آن گرفتار شده‌اند، نجات داد؟ آیا می‌توان با تفسیر آنچه که برای ما ناشناخته قلمداد می‌شود، به درک و برداشتی پذیرفتنی از این که زندگی خوب و پر بار چیست به ارمغان آورد؟ مسئله اصلی نوشتار حاضر این است که چگونه ریکور شر را پدیده‌ای بیان کرده است که از اسطوره تا عقلانیت، گنوسی‌گری، تئودیه و دیالکتیک را در

برمی‌گیرد و برای درک منشأ شر، اسطوره‌های مهم تاریخی؛ «هبوط آدم»، «خلق بابلی»، «تراژدی یونانی» و «اورفئوس» را بررسی کرده است، و به سه نماد اصلی زبان دینی شر؛ یعنی «آلودگی» (Stain)، «گمراهی» (Deviation) و «بار سنگین» (Burden)، که در عین اطلاق به مفاهیم مادی، استعاره‌ای از مفاهیم اخلاقی و معنوی بودند، پرداخته است. اهمیت طرح چنین مباحثی از این جهت است که می‌توانیم به بیش حاصله و حکمت عملی اسطوره‌های نمادین پی ببریم. حکمتی که ما را به شناخت بخش جدانشدنی وجود انسان، که عامل زجر و بدبختی انسان در تمام زمان‌ها بوده است، رهنمود می‌شود. این نوشتار در دو بخش سامان یافته که در بخش اول با مراجعه به تعابیر ریکور مراحل گفتگو در نظریه پردازش شر و تبیین از منشأ شر از طریق نمادها و اسطوره‌ها ارائه می‌شود و در بخش دوم، نتیجه این رویکرد ریکور ارزیابی خواهد شد. با جستجویی که انجام گرفت در بین منبع فارسی مقاله، «بررسی رابطه مفهوم نماد و استعاره در اندیشه ریکور» نویسنده، سیده‌اکرم برکاتی و محمد کاظم علمی‌سولا (۱۳۹۴) به تبیین مفهوم نماد و استعاره در اندیشه ریکور پرداخته است، اما هیچ مقاله‌ای دیگری به فارسی در این حوزه نوشته نشده است. در این پژوهش بررسی رویکردهای ریکور از مفهوم شر و منشأ شر از عوامل بیرونی و درونی، و بر اساس بررسی نمادها و اسطوره‌ها صورت گرفته که در هیچ مقاله فارسی دیگری انجام نشده است.

۲. منشأ شر

ریکور اعتقاد داشت «شر گونه‌ای مازاد (Excess) به حساب می‌آید. عنصری نامتجانس و اضافی، که بشریت نمی‌تواند آن را به درستی ارزیابی کند» (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۲۶). او به «خودفهمی» (Self-understanding) و بررسی طبیعت خطاپذیر انسان پرداخت و متوجه شد «برای درک امر مطلق، ما باید چیزی از مطلق را در خود داشته باشیم.» (Aspray, 2022, p. 85) پس انسان ترکیبی متناقض از رابطه «متناهی» (Finitude) و «نامتناهی» (Infinite) است. همین شکاف وجودی، آزادی انسان را همواره با محدودیت‌های بنیادینی مواجه

می‌کند که منجر به خطاپذیری او می‌شود. «خطاپذیری لحظه‌ای است که شر وارد انسان می‌شود» (Ricoeur, 2000, p. 141). ریکور ابتدا به بررسی نمادهای دینی شر در کتاب مقدس پرداخت. از افلاطون تا هگل، مدعی وضوح مفهومی نمادهای دینی بودند، اما او عقیده داشت که نمادهای دینی، معنا را تقلیل می‌دهند و فلسفه باید از قدرت نمادهای دینی برای استخراج واقعیت استفاده کند. ریکور نمی‌خواست به «خداوند چنین می‌گوید» متوسل شود، بلکه برای درک بهتر دنیای خود، این بینش‌ها را با استدلال‌های فلسفی پشتیبانی کرد (Aspray, 2022, p. 89). او اعتقاد داشت که فلسفه نمی‌تواند، شر را از طریق مفاهیم شفاف و زبان تحت‌اللفظی مستقیماً درک کند، بلکه درک ما از شر، رمزی و وابسته به داستان‌ها و تخیلاتی است که در اسطوره‌ها نهفته است و با استفاده از عقلانیت، اسطوره‌زدایی و تفسیر فلسفی آشکار می‌شود. از یک سو، شر چیزی است که از بیرون بشریت را مبتلا می‌کند؛ از سوی دیگر، شر نتیجه آزادی عمل است. بنابراین، جسم هم می‌تواند منشأ شر باشد و هم متأثر از شر، و بین دو قطب متمایز درون و بیرون، و به‌عنوان مرکز ثقل عمل می‌کند که کل هرمنوتیک شر ریکور حول آن می‌چرخد و متکی بر تمایز میان نمادهای بدوی می‌باشد که شر را به‌عنوان یک ماده بیرونی و مادی (مانند لکه یا آلودگی) و نمادهای درونی که شر را به‌عنوان یک کنش درونی ارادی (مانند انحراف یا سرگردانی در یک مسیر) نشان می‌دهند. اما چون نمی‌توان به‌طور قطعی جسم را به مفهومی دیگر تقلیل داد یا محدود کرد، همیشه یک میدان نبرد متغیر باقی می‌ماند (Davidson, 2020, p. 37).

ریکور بحثی از مسأله شر معطوف به اراده بشری را به نمایش می‌گذارد و از منظر تاریخی، اسطوره‌ای، فلسفی و الهیاتی به واکاوی می‌پردازد تا به نظریه‌های تازه‌ای دست یابد (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۹). او چند رویکرد عمده را در مرحله کار خود قرار داد که به ترتیب عبارتند از: ۱. نمادهای شر با دونوع منشا بیرونی و درونی؛ ۲. اسطوره‌های شر با دو نوع منشا بیرونی

و درونی؛ ۳. عقلانیت؛ ۴. گنوسی‌گری و عرفان ضدگنوسی‌گری؛ ۵. دادباوری؛ ۶. دیالکتیک یا الهیات گسسته.

۳. نمادهای شر

نماد نشانه‌ای است که محتوای لفظی و آشکار آن، اندیشه و حسی پنهان را به‌طور غیرمستقیم بیان می‌کند، که دومی توسط اولی ساخته شده است» (Rasmussen, 1971, p. 44). مردم در ناتوانی خود در درک شر، به زبان نمادها و اسطوره‌های بزرگ متوسل می‌شوند. آنها تمایل طبیعی به بیان تجربیات و تنش‌های خود از طریق نمادهایی دارند که در زندگی و گذرگاه‌های تاریخ برای آنها رخ می‌دهد و نمادهای شر نشان‌دهنده روش‌هایی برای درک عجیب بودن خطاپذیری و جنبه‌های غیرقابل توضیح شرایط انسانی هستند. انسان‌ها به خودی خود این حالت را نمی‌توانند درک کنند و این ویژگی خاص و خطرناک شر را آشکار می‌کند. انسان خطاکار، در رنج قرار دارد. در اعتراف گناه به پیشگاه خداوند است که انسان شکنندگی و ضعف خود را به‌عنوان جنبه دیگری از وجودش آشکار کرده و منشأ شر را در وجدان گناه کار خود تأیید می‌کند. اما او از طریق بخشش و اعتماد به خدا، قادر به غلبه بر شیطان است. پس نماد گناه و رستگاری، مکمل یکدیگرند و درک یکی بدون دیگری ممکن نیست (Davidson, 2020, p. 81). «نمادهای اولیه شر» (Primary symbols of evil) یا «نمادهای درجه اول شر» (first-order symbols of evil) ریکور از تجربیات عنصری و مادی جهان گرفته شده‌اند و نشان‌دهنده حالات تقصیری انسان هستند. از ایده «آلودگی» و «گمراهی» گرفته تا ایده‌های «فشار» (Weight) یا «بار سنگین» که استعاره‌هایی از رابطه تنش‌آمیز انسان با مبدأ و اراده بندگی و آزادی است که خود فرد مقصر از دست رفتن آن است. شر به‌عنوان قدرتی مثبت، که خود قربانیان آن در آن مشارکت کرده‌اند، نمادین می‌شود (Hick, 1967, p. 521).

بدون تردید، مردم در جهان بدون نمادها رنج می‌برند، زمانی که از قدرت منطقی عقل کناره‌گیری کرده و دیگر با نیروی شاعرانه تخیل، پربار نگردند. در واقع، «زبان شکایت» امروز جای زبان اعتراف را گرفته است. انگاره پیوند شکسته، نشان دهنده کناره‌گیری انسان از رابطه‌اش با تعالی و درونی‌سازی افراطی هستی انسانی است که با غرور یا اعتماد به نفس بیش از حد برانگیخته و از امر مقدس جدا می‌شود. در پاسخ به این فراموشی است که ریکور در حال توسعه تفسیر فلسفی خود از نمادگرایی شیطانی است تا رابطه انسان مدرن با امر مقدس را بازگرداند. «این زبان منحصر ذهن شاعرانه، مذهبی و گاه ذهن روان‌شناختی است و برای آنکه درک گردد، باید آن را باور کرد؛ زیرا اگر کسی نتواند وارد بینش شاعرانه یا مذهبی بشود، معنای شعر یا اسطوره را درک نخواهد کرد. اما دقیقاً این همان نوع زبانی است که مورد باور قرار نگرفته است و بنابراین، در زمره عبارات غیرواقعی، بی‌معنی و ناکافی انسان معاصر قرار می‌گیرد» (Rasmussen, 1971, p. 8). هیچ سلوک دینی، هرگز به طور قطع نبود نمی‌شود. اگر هنر امروزه تجدید حیات کرده، این رنسانس جدید، مرهون کشف مجدد اساطیر و رمزهای دینی و سلوک کهن گراست (الیاده، ۱۳۹۴، ص. ۱۶).

از نظر ریکور منشأ شر در نمادها به دو الگوی بیرونی، و درونی و اخلاقی تقسیم می‌شود.

۳,۱. نمادهای شر با منشأ بیرونی

الف: آلودگی

«آلودگی» و «گمراهی» نمادهای منشأ شر، بیرون از وجود انسان هستند. نمادهای اولیه «آلودگی» یا «ناپاکی» یا «فساد» و «گناه» (Sin) و «تقصیر» (Guilt) شر را به‌عنوان چیزی که قبلاً وجود داشته نشان می‌دهد. آلودگی اولین طرح‌واره شر است و نتیجه انتخاب اشتباهی است که منجر به شر می‌شود. «حس اغوا شدن توسط نیروهای برتر، که نشان دهنده تعلق به تاریخی از شر است که همواره و برای همه پیشاپیش وجود دارد» (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۴۷). در این تعریف، شیطان هم چیزی هست و هم نیست. بنابراین، قابلیت حذف شدن دارد و هر

چقدر گناه درونی باشد، شیطان به عنوان «حالت بیرونی» آزادی به سراغ انسان می آید. این حالت نشان دهنده این است که انسان نمی تواند مطلقاً شرور باشد و شرارت او همیشه در مرحله دوم است. آلودگی معنایی فراتر از یک لکه در معنای مادی دارد؛ زیرا لکه ها اغلب قابل شسته شدن هستند، اما لکه های بد را نمی توان به آسانی از بین برد یا پنهان کرد. وحشت از ناپاکی گناه و آداب پاک سازی در تمام فرهنگ ها و در عمق احساسات هر انسانی وجود دارد. ناپاکی از بیرون ما را آلوده می کند و نمادی از نجس شدن است و نشان می دهد که شیطان از قبل وجود داشته و از بیرون وارد وجود انسان می شود. «ممکن است اشاره ای انتزاعی و مبهم به احساس ناپاکی روانی داشته باشد» (Rasmussen, 1971, p. 44). ریکور می گوید «آنچه در بازنمایی آلودگی وجود دارد، غوطه ور شدن در نوع خاصی از ترس است که تأمل را مسدود می کند» (Ricoeur, 1969, p. 25). ترس از سرایت آنچه ناپاک است، به ترس از رنجی که از عواقب آلودگی است، تبدیل می شود. انسان با توجه به ترس از تماس با ناپاکی، زندگی اخلاقی خود را نه از روی عشق، بلکه بر روی ترس از یک خدای انتقام گیر بنا می کند (Ibid, 30). شیطان، برای مجازات ناپاکی و انتقام عمل انجام شده، عمل می کند. (Dutra, 2012, p. 75) «گناه چیزی نیست جز خود مجازات مورد انتظار، که درونی شده و از قبل بر آگاهی سنگینی می کند و از آنجایی که هراس از ابتدا راه درونی شدن خود آلودگی است، احساس گناه لحظه ای همزمان با خود آلودگی است.» (Ricoeur, 1969, p. 101) ریکور نشان می دهد که تطهیر، نجاست گناه را از بین می برد و برای اجتناب از بدبختی است. «هسته ای که در تمام نمادهای آلودگی ثابت می ماند، ارتقای آگاهی است. اگر اخلاص می تواند تطهیری نمادین باشد، هر شری به طور نمادین یک آلودگی است» (Ibid, 46). و به مسأله «حرام» (Taboo) شباهت دارد. اشیاء، اعمال یا افرادی که به دلیل خطری که در مجاورت تماس با آنها وجود دارد، «منزوی» و «ممنوع» هستند. به همین دلیل این نماد هنوز به مقدسات کیهانی چسبیده و در نهایت غیرقابل نابودی است (Ibid, 12).

ب: گمراهی

در فرهنگ‌های یونانی و عبری، معنای واقعی نماد بیرونی «گمراهی» به نوعی به واقعیت مادی انحراف از هدف یا در مسیر اشتباه قرار گرفتن و دنبال کردن مسیری پیچیده، بدون جهت، بدون نصیحت و لطف خدایان است که منجر به انحطاط می‌شود. اما در معنای ثانویه خود، این اصطلاح به چیزی فراتر و به‌عنوان انحرافی اخلاقی در رابطه با خدا و به یک رابطه نقض شده اشاره دارد. انسان عهد بین خود و خدا را شکسته و در مقابل خدا قرار گرفته است. این تخطی در اصل مبتنی بر انحراف اراده انسان از اراده خدا و زندگی کردن در انزوای کامل، بدون اتکا به خدا است. این جاه‌طلبی بیش از حد برای مطلق ساختن و این اراده برای شبیه شدن به خدا، در واقع منجر به مهجوریت وجودی انسان می‌شود که در آن به جای کامل بودن مفروض وجودش، با نیستی خود مواجه می‌شود. انبیاء وضعیت محدود انسان را به او یادآوری می‌کنند و از آنها می‌خواهند که بر اساس قوانین رفتار کنند. اما انسان نافرمان در تبدیل شدن به انسانیت مقدسی، که درخواست شده، شکست می‌خورد و انتظار مجازات وجود دارد. هر درک از خود، به‌عنوان موجودی منفک و انتزاعی، تقلیل دهنده و فریبنده از واقعیتی است که موجب نادیده گرفتن موقعیت هستی‌شناختی واقعی انسان و عدم تطابق با خویشتم می‌گردد. زیرا وجود انسان به صورت بنیادین وابسته به اوست و گناه عبارت است از تجربه از دست دادن ارتباط با منبع غایی هستی و معنا، در نتیجه فریفته مطلق چیز دیگری (مانند نفس) شدن. (Ricoeur, 1974, p. 281) که در آن انسان دیگر نمی‌تواند خود را به درستی درک کند (Davidson, 2020, p. 51). «سرگردانی، مانند استعاره‌ای از سفر است که مشابه حرکت وجودی می‌باشد که به‌عنوان یک کل در نظر گرفته شده است» (Ricoeur, 1969, p. 74).

۳،۲. نمادهای شر با منشأ درونی

نمادهای «فشار»، «اسارت» و «بار سنگین» و «اعتراف» بیشتر حالت درونی و اخلاقی دارند.

«تجربه شر همراه با این آگاهی است که ما انسان‌ها به نحوی عامل آن هستیم و بنابراین به ما نسبت داده می‌شود. دقیقاً همین بُعد «انسانی» شر، همان چیزی که ریکور پدیده «خطا» (Fault) می‌نامد» (Davidson, 2020, p. 36). ایراد اتهام به یک فاعل دارای مسئولیت که به مثابه سویه تاریک این تجربه است» (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۴۷). «خطا کردن، یک مشکل بنیادی نیست و حاکی از نمایش حادثه‌ای است که برای تعریف ذهنی آشکار، دست نیافتنی است، لذا «اشتباه» به عنوان یک جسم بیگانه در تصویر ذهنی انسان باقی می‌ماند... اشتباه نامعقول است» (Ricoeur, 1966, p.24).

ج: بار سنگین

آزادی انسان به همان اندازه که معلوم است، به همان اندازه مجهول هم است. در عین حال که آزاد است، اسیر هم هست. نه فقط ناقص است، بلکه «برده‌مانند» (Servile will) است. یعنی حسی در اراده وجود دارد که آزادانه خود را از درون تسلیم به چیزی بیرونی کرده و اراده توسط چیزی از بیرون تسخیر یا آلوده شده است که توسط نمادهای «فشار»، «اسارت» و «بار سنگین» گناه مطرح شده است. (Davidson, 2020, pp. 10-11) این ایده گیج‌کننده از اراده برده‌مانند، راز بزرگ نمادهای شیطانی است و پیوند دهنده نمادها به ایده نجات است. انسان خطاپذیر، می‌تواند گناه خود را چه با توبه و چه با مناسک کفاره‌ای دیگر جبران کند. از نظر ریکور، «بُعدی از الوهیت در شخص ساکن است، بُعد خیر و خوبی، حتی اگر توسط گناه فاسد شود» (Ricoeur, 1969, p.156). اراده برده‌مانند با تضرع و اقرار، منتظر رستگاری است. بنابراین، مفهوم اراده، ارادی بودن را در خود همراه دارد و انتخاب خیر را در مقابل بدی برای ما مشخص می‌کند. برای ریکور، تمام نمادهای اصلی شر در ایده اراده برده‌مانند متحد می‌شوند (Dutra, 2012, pp. 96-98).

د. اعتراف و توبه

به غیر از عبور از مسیری طولانی (Detour) «بازسازی» اعتراف به شر، هیچ راه مستقیم‌تر دیگری وجود ندارد که به وسیله آن بتوان به درک مفهومی شر پرداخت. (Davidson,

(2020, p. 49) «اعتراف شخص مذهبی، به اعمال شیطانی، که به اشتباه مرتکب شده است، مدرکی است برای توضیح حضور شر در جهان» (Ricoeur, 1969, p. 3). این زبان اعتراف، تجربه‌ای است که کوری، بلا تکلیفی و رسوایی انسان توبه‌کار را از طریق اقرار به گناه، به رخ او می‌کشد. او تجربه پوچی و اندوه خود را به گفتگو می‌گذارد و لایه‌هایی از تجربه فردی و درونی را آشکار می‌کند، که چیزی جز احساس بی‌لیاقتی در هسته وجود و وضعیت حقیقی انسان در پیشگاه خداوند نیست (Ricoeur, 1967, p. 7). «تجربه خود بودن، اما بیگانگی» (Ibid, 8). گناه، انسان را با خود بیگانه می‌کند، بین فردی که باید باشد و آنچه به واقع هست و این انسان را به ناامیدی می‌کشاند، زیرا غیرممکن است که زندگی معناداری بر این بنیان تازه نهاد (Davidson, 2020, p. 52). مفهوم «آگاه شدن» ممکن است حاکی از یک حرکت درون‌نگر باشد و «انسان‌ها به تنهایی نمی‌توانند در آن بصیرت داشته باشند و یا خود را از آن رهایی بخشند» (Ibid, 79). وضعیت خطاپذیر انسان، امید به بینشی را به وجود می‌آورد که انسان با خویشتن به توافق نمی‌رسد. گناه‌کار به تنهایی وجودی و محدودیت آزادی خودش و در نتیجه امکان اعتماد به خدا پی می‌برد و با وجود شیطان و به لطف خدا، بر آن غلبه می‌نماید. «مشق آزادی، شر را بر ما پدیدار می‌سازد، همان‌گونه که شر، خود پدیدارکننده سرشت آزادی است» (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۲۷).

۴. مرحله اسطوره

اولین سطح گفتمان معمایی شر «مرحله اسطوره» است که شر را نتیجه رویدادی ابتدایی می‌داند که عامل وضعیت اسفبار جهانی است که انسان‌ها در حال حاضر در آن قرار دارند. این رویکرد تنها به سؤال «چرا؟» می‌تواند پاسخ دهد، نه به سؤال «چرا من؟» (Law, 2007, p. 564) «پیش فرض ریکور این بود که حقیقت از قبل در واکنش‌های بدوی بشر در قالب اسطوره‌ها در جهان تجسم یافته و نهفته شده است» (Hick, 1967, p. 521). برای او آیین‌های مذهبی، استعاره‌ها و اسطوره‌ها، «نمادهای ثانویه شر» (Secondary Of evil)

(symbolics) هستند. «اسطوره بُعدی روایی به نماد می‌بخشد» (Davidson, 2020, p. 25) و به‌عنوان واسطهٔ زبانی و ریشهٔ مشترک رنجی انسانی، در مورد تجربه گنج‌کننده و خاموش شر چیزی به ما می‌گوید (Dutra, 2012, p. 23). اسطوره، روایتی سنتی با ساختاری نامعتبر و محتوایی حقیقی است که در بُعدی عمیق، چندوجهی و رمزآلود با شخص ارتباط برقرار می‌کند و وجود شر و هم‌زیستی با آن را توضیح می‌دهد. اسطوره به نمایش نفوذ شر در فرهنگ‌های پیشین، داستان آفرینش جهان و تقدیر گره خورده و به صورت نفسی بیگانه و دگردیسی شده توسط نیروی ماورایی، نمایش داده شده است (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۱۱)، آن «دارای برداشت هستی‌شناختی است و به رابطهٔ بین هستی ذاتی انسان و وجود تاریخی او اشاره می‌کند و از وضعیت بشر به‌عنوان چیزی فلاکت‌بار حکایت می‌کند» (Davidson, 2020, p. 163). هدف از بیان اسطوره؛ بازنمایی طبیعت ضد و نقیض بشری، فراهم کردن سرخ‌هایی از وضعیت انسان خطاپذیر و تبیین مسألهٔ شر و زمینه‌ای برای اعمال مناسک انسان امروزی (Ricoeur, 1969, p. 5) و بطور کلی ایجاد اندیشه‌ای است که انسان به پیچیدگی‌های روانی وجود خود پی برده و جایگاه خود را بیابد. «خویش‌شناسی، تنها در نسبت با جهان و زیستن در بین دیگران حاصل می‌آید» (داونهاور؛ دلاور، ۱۳۹۴، ص ۱۲). انسان اسطوره‌ای در مواجهه با شر، مصداق کامل انسانیت را در «بودن» به ما نشان می‌دهد. یعنی انسان به‌عنوان سوژه‌ای که فکر می‌کند، عمل می‌کند، روایت می‌کند و رنج می‌برد (Dutra, 2012, p. 18). «اسطوره، تجربه خطا را مرکز یک کل، مرکز یک جهان می‌کند؛ دنیایی از اشتباه.» (Ricoeur, 1969, p. 163) و «نگاه اسطوره‌ای کمک می‌کند ماهیت هول‌آور و منفی صورت هیولانگونه شر توجیه گردد» (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۱۱).

اولین رویکرد پدیدارشناسانهٔ ریکور در اسطوره، مفهوم (tremendum fascinsum) رودولف اتو است که دوگانگی سازنده بین خیر خلقت و شر را آشکار می‌کند و در برابر

آن حالت احترام و شگفتی ایجاد می‌کند. او در بازنمایی‌های مذهبی و ادبی منشأ اولیه شر به چهار اسطوره باستانی پرداخت:

- «اسطوره آدمی»؛ که نشان دهنده ورود شر به دنیایی خوب است.
- «اسطوره آفرینش»؛ جایی که شر و خیر هم‌زمان خلق می‌شوند و خدای بد، خود شر را به جهان می‌آورد.
- «اسطوره روح تبعید شده»؛ که به دلیل بدی که انسان در زندگی مرتکب می‌شود، مجبور به تجربه چندین باره زندگی در کالبد جسمانی است تا به آگاهی و رستگاری برسد.
- «اسطوره تراژیک یونان»؛ که انسان به دلیل عدم تشخیص بین خیر و شر، دچار خطا و در نتیجه رنج می‌شود.

ریکور در پرتو هرمنوتیک، به ژرفای دنیای اساطیری پی برد و رابطه‌ای نزدیک‌تر بین فلسفه و اسطوره‌های بزرگ دینی و میان جهان بیرونی و عرصه درونی ذهن ایجاد کرد (ضیمران، ۱۳۹۵، ص ۲۲). اسطوره نوعی حکمت عملی است که فرآیند رنج کشیدن را تسهیل می‌کند. زیرا خرد از قبل به روشی جهانی به ما می‌آموزد. این روایت شبیه زندگی هر شخص است که فرد مبتلا را به درک درد خود سوق می‌دهد (Dutra, 2012, p. 56).

۵. اسطوره‌های شر با منشأ بیرونی

اسطوره آدم و اسطوره آفرینش روایت ابتلا به شر از منشأ بیرون از وجود انسان هستند.

۱.۵. اسطوره آدمی

از نظر ریکور «اسطوره آدمی» (Adamic Myth) جامع‌ترین اسطوره شیطان است که منشأ شر به تاریخ بشر برمی‌گردد (Ricoeur 1967: 330-5). تنها پس از ظهور انسان و اولین گناه آدم و حوا به‌عنوان موجوداتی خطاپذیر، شر پدید می‌آید و هم در هیئت ابلیس در حال حاضر وجود دارد. «آغاز مشخص و تاریخی شیطان تنها در این اسطوره برجسته است».

(Davidson, 2020, p. 81) در این اسطوره، «آدم همان کسی است که با انتخاب‌های خود شیطان را وارد جهان می‌کند. بنابراین منشأ انسانی را به شیطان نسبت می‌دهد» (Ibid, 12). اولین مواجه انسان با شیطان (در شکل مار) به بهترین وجه تجربه ما را از شرایط انسانی دربرمی‌گیرد و تنها نماد واقعی شر یعنی «انحراف» (Swerving) را مضمون می‌کند. مار، هم نماد سرنوشت انسان است و هم نشان دهنده دیگری بودن شر، البته نه به‌عنوان همتای خدا. «بخشی از روابط بین بشری است، مانند زبان، ابزار، نهادها» (Ricoeur, 1969, p.258). مار همچنین نماد وسوسه است که شکنندگی انسان را نشان می‌دهد. «آدم، کهن‌الگوی این شر فعلی و واقعی است که هر بار که شرارت می‌ورزیم آن اتفاق را تکرار و تقلید می‌کنیم و ادامه می‌دهیم. شر به‌مثابه سنت، به‌مثابه پیوند تاریخی و به‌مثابه فرومانروایی بر انسان‌ها حضور دارد» (Ricoeur, 1974, p. 304). آدم، به‌عنوان نیای مشترک کل نسل بشر، خوردن میوه ممنوعه را انتخاب کرد و این انتخاب، بهای آزادی او و نشان دهنده خطاپذیری ما در تشخیص خیر و شر است. ریکور می‌گوید: «شاید بگویند کیهان شیطانی است و تجربه بشر از شر، به پشتوانه چیزی کاملاً بیرونی، غیرانسانی و مادی فراهم شده است. شر، همان دنیاپرستی است. شر، جدا از آزادی انسان، ناشی از قدرت‌های جهان برای انسان است» (Ibid. 273). معصومیت آدم که به انگاره خداوند «صورت الهی» (Imago Dei) تشبیه شده به او اجازه می‌داد تا در بهشت ساکن باشد، اما با مخالفت از دستور الهی به وضعیتی که آغازگر نفرین است، سقوط کرد و از باغ عدن تبعید شد. عناصر نافرمانی و تبعید، کلیدهای درک اسطوره آدمی هستند. آدم، نماد تمام بشریت است و لعنتی که بر او تحمیل شده بر همه بشریت تحمیل شده است. نفرین این واقعه، شرحی است از مردان و زنان که باید به زندگی سخت در زمین تن بدهند.

تفکرات آگوستینی در مورد گناه نخستین در طول قرون، آسیب‌های زیادی به انسان‌ها وارد کرده. «آگوستین از عبارت «گناه مقارن با تولد» (Naturale peccatum) استفاده می‌کرد و

اظهار می‌داشت؛ گناه واقعی، وضعیتی است که به دلیل تولد خود در آن حضور داریم» (Ricoeur, 1974, p. 276). او قصد داشت تمامی سنگینی خطا را بر دوش اولین زوج، به عنوان تنها انسان‌هایی که همیشه آزاد به گناه نکردن بوده‌اند، بگذارد و برخلاف آنها، دیگران آزاد بودند که گناه نکنند (Stiver, 2012, p. 68). این اسطوره «انسان‌شناختی برتر است» (Ricoeur, 1969, p. 232)، و الگوی اتحاد همه ما را در شکل گناه تکرار می‌کند. این اسطوره نشان می‌دهد «روح از جایی دیگر می‌آید، اینجا سقوط می‌کند و باید به آنجا بازگردد. اندوه وجودی که ریشه عرفانی دارد بلافاصله به مکان و زمان معطوف می‌شود. کیهان، ماشینی برای لعنت و نجات است. رستگاری بشر از طریق کیهان‌شناسی میسر است» (Ricoeur, 1974, p. 272). اسطوره آدمی بشریت را برای جهانی شدن تجربه توحید آماده می‌کند، زیرا خدا یکی است، اما شر وجود دارد. بنابراین، دیگر جایی برای تعارض و درگیری بین خدایان وجود ندارد. بر اساس درام هبوط، انسان ناقص است و خدا مقدس است. از سوی دیگر، همان روشی که خدا را به عنوان خوبی نشان می‌دهد، انسان را متهم به تولید گناه می‌کند. این آدم گناه‌کار، آدمی را می‌سازد که توبه می‌کند و رستگار می‌شود (Dutra, 2012, p. 67).

۵,۲. اسطوره آفرینش یا اسطوره بابلی

درام آفرینش بابلی (انوما الیش) به معنی «آن زمان که در بالا»، متعلق به تمدن بین‌النهرین (میان رودانی) و اولین اسطوره مطرح ریکور است. در اساطیر بابلی و یونانی، تولد کیهان هم‌زمان با آفرینش شیطان می‌باشد. شیطان به منع الهی نسبت داده می‌شود و به صورت پیشینی در جهان وجود داشته، نه به عنوان تخلف خاص انسانی. (Davidson, 2020, p. 119) در اسطوره آفرینش، شر از اول وجود دارد، قبل از انتخاب انسان. (Dutra, 2012, pp. 60-61) آفرینش به معنای پیروزی نظم بر این هرج و مرج است، اگرچه آشوب هنوز در جایی در کمین است (Davidson, 2020, p. 81). این اسطوره سرآغاز جهان را چنین

معرفی می‌کند که در ابتدا چیزی جز آب وجود نداشت و جریان آن به شکل گردابی در تاریکی آشوب می‌چرخید و اصل نرینه «آپسو» که از آب شیرین بود و اصل مادینه «تیمات» که از آب شور و منشأ هرج و مرج بود، در هم آمیخته بودند. این آب‌ها به صورت دو اصل مجزا جدا شدند و از یکی شدن این دو اصل، تمامی ایزدان دیگر و در نتیجه انسان‌ها به جهان آمدند (Joshua, 2022). حسادت تیمات به خلق مردوک (نماینده نظم) منجر به نبردی کیهانی بین این دو شد و از خون پخش شده تیمات در زمین، انسان‌ها شکل گرفتند که نمونه‌ای از بی‌رحمی زندگی و نبرد انسان با بدی‌هاست و هر زمان که این حکایت گفته شد، خشونت دنیای مردان احیاء و توجیه گردید.

۶. اسطوره‌های شر با منشأ درونی

اسطوره‌های تراژیک یونان و اسطوره ارفه‌ای نمایشی از منشأ درونی و ارادی شر هستند.

۶,۱. اسطوره نفس تبعید شده یا اسطوره ارفه‌ای

«اسطوره نفس تبعید شده» (The myth of Exiled soul) یا «اسطوره ارفه‌ای» (myth Orphic)، زیربنای بسیاری از دوگانگی‌های انسان‌شناختی مدرن موجود در فلسفه کلام است و جدا از اسطوره‌های دیگر، به اسارت نفس در قالب جسم اشاره دارد. «این اسطوره منشأ شر را با بدن فیزیکی مرتبط می‌کند و همچنین فرآیند پاک‌سازی را توصیف می‌کند که روح را از بدن جدا می‌کند» (Davidson, 2020, p. 16). در این افسانه نفس مقصر است و سپس در بدن محکوم می‌شود. اما نفس از یک بدن به بدن دیگر سفر می‌کند و کسب تجربه می‌کند. تجسد یافتن نفس در کالبد خاکی جهت کسب دانایی و رسیدن به رستگاری است و انسان به‌عنوان حالتی از سقوط از طبیعت واقعی خود، تبعید شده است. هنگامی که نفس می‌میرد، در «رود فراموشی» (Lethes) فرومی‌رود و زندگی قبلی و سرآغاز الهی خود را فراموش می‌کند و مجذوب بدن و غرق در دنیای مادی اطرافش می‌شود. وظیفه اسطوره ارفه‌ای توضیح‌شکنندگی آفرینش انسان تحت تأثیر شر است تا بتواند نفس انسان را از این رنج نجات داده و به رویگردانی از تبعید زمینی و بازگشت به مبدأ الهی فراخواند. افسانه

می‌گوید؛ زایش انسان، با «دیونوسوس» (Dionysus) نوزاد شروع می‌شود. دیونوسوس توسط تایتان‌ها (Titans) کشته و بلعیده می‌شود. زئوس آنها را با صاعقه خود به سزای جرم-شان، منفجر کرد و از خاکستر تایتان‌ها، نژاد کنونی انسان را خلق کرد. این زایش کیهانی، شرحی از دوگانگی بشریت را می‌نمایاند، زیرا انسان‌ها خشونت تایتان‌ها و همچنین طبیعت الهی دیونوسوس رنج دیده را به ارث می‌برند. بر این اساس، انسان‌ها آمیزه‌ای از این دو واقعیت مجزا هستند؛ بخشی تایتان و بخشی خدایی، بخشی شیطانی و بخشی خیر، بخشی جسم و بخشی روح. پس سرآغاز شیطان را در یک مبارزه کیهانی اولیه، به عنوان چیزی که مقدم بر هر انتخاب بشری است، قرار می‌دهد. تایتان‌ها، به عنوان پیکره شیطان، قدیمی‌تر از هر خطای انسانی هستند و در نتیجه نشان دهنده تقدم شیطان هستند و همچنین به طور کامل غیر از انسان نیستند و به طور دقیق در مرز بین خدا و انسان قرار دارند. به این ترتیب، تصویری از شیطان را به عنوان هم انتخاب و هم به عنوان میراثی که به انسان تعلق دارد و با انتخاب‌های ما در زندگی تشدید می‌شود، نمایش می‌دهد (Davidson, 2020, p. 131). پس یک گناه اولیه منتسب به بشریت وجود دارد که از تایتان‌ها سرچشمه می‌گیرد. نفس در اسطوره ارفه‌ای، در بدن و چرخه زندگی و مرگ، زندانی است و این فلسفه و دانش است که به انسان کمک می‌کند تا مسیر زندگی خود را درست انتخاب کند و در نتیجه سزاوار جایگاه خوبی در هادس باشد و بتواند با خدایان ارتباط برقرار کند (Dutra, 2012, p. 72). این گناه اعضای بدن که مخالف با خواسته‌های نفس است، همان اراده برده‌مانندی است که شخص را از خودش بیگانه کرده است و همیشه خود را مشمول مصیبت‌های جسمانی می‌بیند، که پیامدهای عمل شیطانی قبلی هستند (Davidson, 2020, p. 47).

۶.۲. اسطوره تراژیک یونان

«اسطوره تراژیک یونان» (Tragic Myth) بر اساس اسطوره آفرینش یونانی و کامل‌کننده معنای اسطوره ارفه‌ای است و «شیطان را در داستان‌هایی درباره اغوای الهی به تصویر می‌کشد

که انسان‌ها پاسخ‌گوی آن هستند» (Davidson, 2020, p. 81). این اسطوره به بی‌بصیرتی غم‌انگیز، غرور و ضعف ناشی از ناآگاهی از محدودیت‌ها در مسیر حرکت قهرمان داستان توجه می‌کند. این محدودیت‌ها، که توسط خدایان یونانی که دارای احساساتی انسانی چون حسادت و بی‌تعادلی هستند، بر سوژه داستان تحمیل می‌شود. خدایان سوژه را با وسوسه گمراه کرده، در نتیجه او دچار خطا و رنج می‌شود و شاهد هیچ رستگاری در برابر سرنوشت مهلک خود نیست. در واقع مردان چون مهره‌ای در دست خدایان هستند که مورد لطف یا آزار آنها قرار می‌گیرند (Dutra, 2012, p. 62). انسان متدین در دایره‌ای از تناقضات باید بدخواهی خدای خود را به‌عنوان عمل ایمانی بپذیرد و به خواست خدای خبیث عمل کند و اگر اراده الهی باشد که مرد هلاک شود، چنین می‌شود. «در اینجا ایده جبری الهی برای گناه وجود دارد» (Hick, 1967, p. 521). «با زئوس، در کتاب پرومتهوس در زنجیر، این خدا به مقام وحشتناکی دست یافته که هیچ تفکری در مقابل آن تاب نمی‌آورد» (Ricoeur, 1974, p. 294). اما بدون تقدیر شرورانه که به‌عنوان جنبه‌ای از قدرت متعالی که بر قهرمان تأثیر می‌گذارد، و زاری و هیاهو تماشاگران، هر نمایش تراژیک بی‌معنا است. در ترانه‌های یونانی، «گناه»، انسان را مجازات می‌کند، نه حسادت خدایان. همچنین، قهرمان توسط قدرت‌های متعالی هدایت هم می‌شود. «قهرمان تراژدی باید راه خرد را در پیش بگیرد تا تسلیم غرورش نشود» (Ricoeur, 1969, p. 218). ریکور تأکید می‌کند که توانایی قهرمان از طریق درک موقعیت و در تشخیص عیب و اعمال نامتعادل خود و انتخاب خیر به جای بدی است (Dutra, 2012, p. 65). بنابراین، خود بدبختی، قهرمان را از سرنوشت نجات می‌دهد. روح او در جاودانگی داستان و در اشک تماشاگران رستگار می‌شود (Ibid, 66).

۶,۳. مرحله عقلانیت

«اسطوره باید توضیح دهد که چگونه وضعیت اولیه انسان به وضعیت کنونی خود رسیده است. این تغییر، ما را از مرحله اسطوره به مرحله عقلانیت هدایت می‌کند» (Ricoeur, 1985, p. 638). عقلانیت به دنبال تبیین چرایی وجود شر در جهان است. گذر از اسطوره به عقلانیت نماد تجربی شر را از چارچوب اساطیری خود جدا می‌کند. اما تفسیر نماد اولیه کافی نیست و برای درک نیاز به واسطه دارد. در سطح عقلانیت، نمادهای اولیه اسطوره روشن می‌شود (Dutra, 2012, p. 53). در نمادها و اسطوره‌ها، عقلانیتی وجود دارد که از طریق کار تفسیر قابل تشخیص است. از سوی دیگر، اندیشه فلسفی دارای پیش‌فرض‌هایی است، که در میان کامل بودن زبان رخ می‌دهد، یعنی در جهانی که از قبل سرشار از نمادها و اسطوره‌ها بوده است. این منابع فرهنگی نقطه شروعی را برای تأمل به وجود می‌آورد (Davidson, 2020, pp. 12-13). پس با اسطوره‌زدایی (Demythologize)، نباید امر بدوی را به‌عنوان پنداری ساده مطرود و با تفکری نکوهشی جایگزین یا حتی باطل اعلام کرد. باید داده‌های غنی نماد را از تله اسطوره‌ای آنها جدا کنیم و به قصد بازپس‌گیری پیام رمزی و حقیقت اولیه‌ای که از طریق نمادها منتقل می‌شود، به دور از افتادن در دام رویکرد-های تقلیل‌گرایانه، معنا را به شیوه‌ای تمثیلی و فراتاریخی انتقال دهیم، تا دوباره شاهد تجلی پیوند، بین انسان و امر مقدس باشیم. ریکور همچنین در مرحله عقلانیت در جستجوی پاسخی در خور برای ناله آدمی است که از بلا رنج می‌برد. «چرا من؟» انسان عادلانه بودن شر را زیر سؤال می‌برد و زاری را شکایتی به حق قلمداد می‌کند و به شر جنبه‌ای اخلاقی می‌دهد. (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۱۱). این حالت توصیف‌شکنندگی انسان در برابر شیطان است (Dutra, 2012, p. 25). اولین توضیح عقل، بحث جزا و مکافات است، چرا که هر رنجی مکافات گناه یا خطایی فردی یا جمعی، شناخته یا ناشناخته است (Ricoeur, 1995, p.252). آگوستین تأکید می‌کند که شر، جوهری نیست که در جهان وجود داشته باشد، بلکه مکافات

گناهان خود بشر است و از این رو عنوان «نیستی» (Nihil) را به آن اطلاق می‌کند و پرسش می‌کند «شر چگونه سر می‌زند؟» (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۱۲) بر طبق آن هیچ رنجی ناحق نبوده و هر کس فقط سزای اعمال خود را دیده است. شر در نهایت مقوله‌ای است که دانایی را به گزاره‌هایی تقلیل می‌دهد که برازنده بخشی از یک نظام عقلانیت‌گرا هستند و تابع دو اصل اساسی علم منطق: امتناع تناقض و این‌همانی. «اما نتیجه این سنت فکری این است که شر را در قالب نوعی عدم متصور می‌شوند و بنابراین شر، هیچ‌گونه بروز هستی - خداشناسانه پیدا نمی‌کند. چرا که فاقد جوهری در خود و برای خود است» (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۳۰).

«لایب‌نیس هم با استناد به اصل جهت کافی، توازنی قابل قبول میان خیر و شر، تحت لوای فرضیه «بهترین جهان ممکن» برقرار کرد، تا تعادلی میان مجازات و پاداش ایجاد کند» (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۱۳). در عوض هگل با استفاده از ایده «مکر عقل» به این امر صورتی انسانی داده، که طبق آن هر چه که واقعی است لزوماً عقلانی هم هست و مسأله رنج را عملاً مسکوت می‌گذارد. کانت با رهایی از نظروزی‌های عقلانی درباره شر، آن را معطوف به کنش و احتمال، (نه ضرورت الهیاتی، متافیزیکی، کیهانی، تاریخی) دانست و عقیده داشت شر چیزی است که نباید باشد و بایستی با آن مبارزه کرد. «کانت با حذف جنبه رازآلود مسأله شر (تسخیر شدن توسط شیطان و دست تاریک خداوند)، این امکان را فراهم نمود که مقوله شر را همچون پدیده‌ای در نظر آوریم که عمیقاً محصور در موقعیت‌های انسان‌شناختی است» (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۱۵). «او اشاره کرد که توضیح قابل فهمی درباره این که شر اخلاقی چگونه از درون ما سر برمی‌آورد، وجود ندارد» (همان، ص ۱۶). «ریکور با عنایت به صفت «شر ریشه‌ای» (Radical Evil) کانت، که اشاره به سرچشمه‌های آن در موقعیت بشر دارد، از شر به مثابه معضلی که قابل وساطت نیست صحبت می‌کند.» (Ricoeur, 1992, pp. 18) «پس شر چه موجودیتی دارد؟ تغییر لحن ریکور، چرخشی ریشه‌ای از دریافت هگلی به سمت دریافتی کارل بارتی از دیالکتیک است» (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۳۱). ریکور

دغدغه گسترش دوباره مضمون تصدیق ازلی را دارد، «دغدغه جستجوی خویشتن فردی و جمعی و سر نهادن در پی خداوند.» (همان، ۳۴) «شر، نه در جبهه احساس قرار دارد، نه در جبهه عقل و جسم. شر بر قلب واقعیت پیچیده و تاریخی - اخلاقی که سوژه را بر ساخته، نقش زده شده و با موضوع آزادی و اختیار و اخلاق گره خورده است.» (همان، ص ۳۷). انسان برای ساختن جهانی معنادار، ناگزیر به پیوند با امر قدسی است. اما زبان این تجلیات و رمزهای دینی، به آسانی دریافتنی نیست. زیرا پیش از مرحله تفکر بشر پدید آمده است و هرمنوتیک برای درک آن ضروری است (الیاده، ۱۳۹۴، ص ۱۶).

۷. مرحله گنوسی گری و عرفان ضد گنوسی

ریکور معتقد است: «در گنوسی گری، معرفت کاذب که تقلیدی از عقلانیت است، همان شر تفسیر می‌شود. زیرا شر چیزی واقعی است. شر، نمادی دنیوی است.» (Ricoeur, 1974, p. 273 در مرحله عقلانیت، سؤالی در مورد ناسازگاری خیر خلقت با شر مطرح می‌شود، اما مرحله گنوسی گری، شر را در تضاد می‌فهمد (Dutra, 2012, p. 27). و «اندیشه غربی بابت پیش کشیدن شر به مثابه یک کلیت مسأله‌دار و طرح پرسش «شر از کجا می‌آید؟» را مرهون گنوسی گری است» (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۵۳). گنوسی گری، شر را به عنوان نیرویی می‌شناسد که باید با آن مبارزه کرد. از طریق آگوستین، شر را در جنبه‌ای غیر وجودی در مقابله با جوهر درک می‌کنیم. بنابراین، اگر شر هیچ جوهری ندارد، پس از کجا می‌آید؟ آگوستین از نقصی صحبت کرد که باعث می‌شود موجوداتی که دارای آزادی و قدرت انتخاب هستند، از خدا دور شده و متمایل به نیستی و چیزی شوند که هستی کمتری دارد. این امر در فلسفه ریکور خطاپذیری نامیده می‌شود، که به ما امکان می‌دهد تا در رابطه با شر به شکنندگی و تفاوت خود با الوهیت اعتراف کنیم (Dutra, 2012, p. 28). این معمای قدرت از پیش موجود شر، در روشنی کاذب توجیهی که به ظاهر عقلانی به نظر می‌رسد قرار گرفته است. با ترکیب کردن دو تصور ناهمگون، یکی برگرفته از فرضیه انتقال موروثی

و دیگری گناه فطری، نتیجه به صورت مفهومی درمی آید که می توان آن را به گنوسی گری ضد گنوسی منتسب کرد. «البته محتوای گنوسی گری انکار می شود؛ اما آن ساختار اسطوره ای عقلانی سازی شده از نو باز تولید می شود» (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۵۶).

۸. مرحله دادباوری (تئودیه)

چگونه می توان ظهور شر را در جهانی که در اصل خوب ساخته شده است، توضیح داد. زیرا هر چیزی که در آغاز وجود دارد، از جمله جسم، از طریق خدا و عمل الهی خلقت به وجود آمده است. البته لایب نیتس بود که نامی برای حل این مشکل گذاشت: «تئودیه». اما هیچ کس به اندازه آگوستین از پرسش تناقض خوبی خدا و وجود شر عذاب نکشید. او تحت طلسم مانوی ها، جهان را محل نبرد کیهانی بین نیروهای تاریکی و نور می دانست. (Davidson, 2020, p. 41) و ادعا می کرد «اگر بپذیرید که گناهان از روح هایی می آیند که خدا آفریده است، و آن روح ها از خدا سرچشمه می گیرند، به زودی آن گناهان را از خدا دنبال خواهید کرد» (Ibid, 42).

ریکور از تئودیه تقدیر کرد، که به بهترین وجه به دنبال آشتی دادن خیر خدا و وجود شر است. او می گوید: «ما هنگامی می توانیم در مورد دادباوری سخن بگوییم که بیان مسأله شر، در هر شرایطی معتبر باشد و نه تنها ادعایی جهان شمول، بلکه فلسفی نیز باشد. پایان دادن به برهان، به معنای ایجاد راه حل برای مشکل شر و ایجاد راه حلی عقلی برای همتای آن، و در نهایت، احترام گذاشتن به خدا است (Dutra, 2012, pp. 22-31). بنابراین، هر برهان باید سه پیش فرض کلی «خداوند قادر مطلق است، خیر خداوند بی منتهاست، با این حال شر وجود دارد» را در بر گیرند و دفاع از این موضع باشد که خداوند مسئول بروز شر نیست. باید به شر به عنوان یک پدیده نگاه کرد، زیرا بعد الهیاتی و هستی شناختی ای که به مسأله شر داده شده، چهره آن را می پوشاند. ریکور از تشریح دیدگاه های لایب نیتس، کانت و هگل استفاده کرد. رنج و مرگ نشانه نقص انسان است. با توجه به اصل عدم تناقض و اصل جهت کافی که به

عنوان اصل بهترین‌ها بیان می‌شود، اشکال منطقی و عقلانی با مسأله شر وجود دارد. ما می‌گوییم خطاپذیری شرط کمال است؛ نه ضمانت آن، جایی که خداوند مسئول شر نیست. با این حال، آن را در محاسبه «حداکثر کمال با حداقل نقص» اجازه می‌دهد (Dutra, 2012, p. 32). کانت با طرح «توهم استعلایی» شدیدترین ضربه‌ها را به الهیات و تئودیه‌ای که از آگوستین تا لایبنیتس ساخته شده بود وارد کرد و تئودیه را از پشتیبانی هستی‌شناختی خود محروم کرد (Ricoeur, 1985, p. 641). ریکور سهم قابل توجه هگل را در بحث مسأله شر که بی‌تردید می‌توانیم آن را «عقل‌گرایی الهیاتی» بنامیم، ارزیابی کرد. شاید این مشارکت برجسته‌ترین کلید او برای فهم، یعنی دیالکتیک، ناشی شود. بنابراین دیالکتیک باعث می‌شود که تراژیک و منطقی در هر مرحله با هم منطبق شوند. لازم است چیزی بمیرد تا چیزی بزرگتر متولد شود. به این معنا، بدبختی در همه جا وجود دارد، اما در همه جا از آن سبقت گرفته می‌شود، تا جایی که آشتی همیشه بر چیزی که از هم پاشیده شده است، پیروز می‌شود. بنابراین هگل می‌تواند، مشکل تئودیه را در جایی که لایبنیتس آن را ترک کرده بود، از سر بگیرد (Ricoeur, 1985, p. 642). البته «مشکل تئودیه‌های آگوستین، لایبنیتس، هگل و بارت این است که نگرانی آنها برای فقدان تناقض و کلیت سیستماتیک آنها تهدیدی برای تضعیف واقعیت رنج و خاموش کردن صدای قربانی است» (Law, 2007, p. 564).

۹. مرحله دیالکتیک یا الهیات گسسته

شکست تلاش‌های تئودیه دقیقاً شکست اندیشیدن از طریق مفاهیم است. ریکور در اینجا از «الهیات گسسته» (Broken theology) صحبت می‌کند، و منظور او دقیقاً الهیاتی است که «در شر واقعیتی را می‌بیند که با خوبی خدا و خلقت تناسبی ندارد و ادامه پروژه دادباوری به آن نسبت داده می‌شود» (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۶۵). منظور او از تفکر دیالکتیکی، تلاشی برای استفاده از منفی بودن به‌عنوان اصل پویای فکری است که دیگر با دانش به‌عنوان درک همبستگی موضوع، یکسان نیست. ریکور از هگل و بارت به‌عنوان دو نمونه تفکر

دیالکتیکی استفاده کرد. هگل، الگوی یک دیالکتیک قطعی و بارت، الگوی یک دیالکتیک غیرقطعی و گسسته است. برای بارت، شر پارادوکس است. بنابراین، هرگونه امکان آشتی از بین می‌رود. ریکور بیان می‌کند که «بارت خود می‌گوید که فقط یک الهیات گسسته، یعنی الهیاتی که می‌تواند کلی‌سازی نظام‌مند را کنار بگذارد، می‌تواند درگیر مسیر ترسناک اندیشیدن به شر شود» (Ricoeur, 1985, p. 642). «الهیات گسسته بیان می‌دارد که شر واقعی است که نمی‌تواند با خیر خداوند آشتی پیدا کند؛ از این رو عنوان «نیستی» (Das Nichtige) را به آن اطلاق می‌کند» (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۶۶). این اصطلاح نشان‌دهنده پوچی و خلأیی است که در وجود انسان نفوذ می‌کند. چیزی غیرقابل درک است، مانند دست چپ خدا که در جهان عمل می‌کند و انسان‌ها را تباه می‌کند. حتی اگر فیزیکی نباشد، یک نیستی آزاد است که ما را به عمل شیطانی سوق می‌دهد (Dutra, 2012, p. 37). «از نظر ریکور، نیستی بارت، آن چیزی است که خداوند نمی‌خواهد. به عبارت دیگر شر فقط به مثابه خشم خداوند وجود دارد» (ریکور، ۱۳۹۸، ص ۶۸). قدرت خدا در بارت با وجود دوگانه خود شر محدود می‌شود، به عبارت دیگر، خدا قدرتمند است؛ اما شر وجود دارد. برای ریکور، اگر بارت را به این شکل تفسیر کنیم، فقط یک سازش گسسته را می‌بینیم (Dutra, 2012, p. 38). با این حال، شری که خداوند اجازه داده و ما را با آن تهدید و آزمایش می‌کند، وجود چیزهای بیهوده است که ما را در شکنندگی مان فاسد می‌کند. به دنبال چیزهای بیهوده و کنار گذاشتن دغدغه‌های مان برای دیگران است. «نیستی» نشان‌دهنده بیهودگی خشونتی است که در وجود انسان نفوذ می‌کند (Dutra, 2012, p. 39). ریکور در دیالکتیک شکسته، رنج را به عنوان بخشی از خوبی خلقت پذیرفت و به این حقیقت پرداخت که چگونه اسطوره‌ها در درک و گفتار ما زنده و ازلی هستند. بنابراین، تفسیر اسطوره‌ها کلیدی جهت ارتقا آگاهی است.

۱۰. نتیجه‌گیری

در این مقاله اجتهاد من روشن کردن راه ریکور است. فیلسوفی که با وام گرفتن از فلسفه و مذهب، تبیین مستقل و جدیدی از مفهوم شر ارائه کرد و ثابت کرد که هرمنوتیک می‌تواند به سرگشتگی‌های ناشی از شر که همیشه وجود داشته است، پاسخ دهد. ریکور بر زبانی نمادین متمرکز شد و در راهی قدم گذاشت که به اندیشه‌ای نو ختم می‌شود. این اندیشه در پرتو برقراری پیوند با اسطوره‌هایی است که به زندگی معنا می‌بخشند. روایت‌هایی که آفرینش کودکانه و گمراهانه انسانی بدوی نیست، که مورد باور قرار نگرفته و بنابراین، در زمره عبارات غیرواقعی، بی‌معنی و ناکافی انسان معاصر قرار بگیرد، بلکه یادآور ماهیت وجودی انسان و بیان شیوه‌ای از بودن در جهان است. هرچند که اصحاب مدرنیته با نسبت دادن این مقولات به نیروهای مرموز، ماورایی، مذهبی و یا خرافی از بحث در مورد آن طفره می‌روند و یا به طور کل بر روی آن خط بطلان می‌کشند. اما ریکور از امتناع ارتجاعی نوگرایی حمایت نمی‌کند و همدلانه به ما یادآوری می‌کند تا با تعصب به موضوع نگاه نکنیم. زیرا که تجدید حیات هنر و فرهنگ امروز، مرهون کشف مجدد اساطیر و رمزهای دینی و سلوک کهن گراست و انسان‌های به اصطلاح مدرن، با جدا کردن خود از ریشه‌های-شان در جهانی مملو از اضطراب گرفتار شده‌اند. بنابراین او با بسط تفسیر فلسفی خود از نمادگرایی شیطانی تلاش می‌کند تا در پرتو هرمنوتیک، دستاوردهای تفکر انتقادی مدرن، مانند اسطوره‌زدایی را در هم ادغام کند و با فراتر رفتن از محدودیت‌های این نوع رویکرد، زیان‌ها را جبران کند و فرصتی برای تجدید میراث و پیوند دوباره انسان با سرچشمه‌های وجودیش بوجود آورد و در این مقاله سعی کردم از زوایای مختلف این موضوع را بیان نمایم.

گذشته سپری نشده است، زیرا آینده ما به شکل خاصی با توانایی ما در یادآوری هویتی روایی در شکل تاریخی تضمین خواهد شد. پس وظیفه ماست که با کمک هرمنوتیک آن

منابع زبان را که در برابر آلودگی و ویرانی مقاومت کرده‌اند، باز از آن خود کنیم. تمام کاوش ریکور در جهت رسیدن به جهانی است که انسان‌ها با درک فلسفی مفاهیمی که در زندگی آنها جاری است، با آشتی مجدد با آنچه که در ریشه‌های فرهنگی و تاریخی و ادبیاتی او موجود است، به خودشناسی و ارتقا آگاهی و در نتیجه به یک زندگی معنادار دست یابد. دنیایی که دیگر انسان از انزوا و اضطراب رنج نمی‌برد؛ زیرا با مبدأ خود به آشتی و هماهنگی رسیده است و شیطان به بهترین شکل ممکن میانجی این پیوند شکسته است.

منابع

- داونه‌اور، برنارد، و دیوید دلاور (۱۳۹۴)، دانشنامه فلسفه استنفورد: پل ریکور، ترجمه ابوالفضل توکلی شاندریز، چاپ اول، تهران: نشر ققنوس.
- دریابندری، نجف (۱۳۹۴)، افسانه‌ اسطوره، چاپ دوم، تهران: نشر کارنامه.
- ریکور، پل (۱۳۷۸)، زندگی در دنیای متن، چاپ دوم، تهران: نشر مرکز.
- ریکور، پل (۱۳۹۸)، شر، چالشی برای فلسفه و الهیات، ترجمه فرشید فرهمندنیا، چاپ اول، تهران: نشر آسنی.
- ریکور، پل (۱۳۶۸)، رسالت هرمنوتیک، ترجمه فرهاد پور، مراد و اباذری، یوسف، مجله فرهنگ، شماره ۴ و ۵.
- ریکور، پل (۱۳۸۷)، هرمنوتیک مدرن، گزینه جستارها، ترجمه بابک احمدی، تهران مهاجر و محمد نبوی، چاپ سیزدهم، تهران: نشر مرکز.
- ستاری، جلال (۱۳۹۴)، اسطوره و رمز در اندیشه میرچا الیاده: جهان اسطوره شناسی ۶. چاپ پنجم، تهران، نشر مرکز.
- ستاری، جلال (۱۳۹۹)، جهان اسطوره شناسی ۱۱: آیین و اسطوره، چاپ سوم، تهران: نشر مرکز.
- ضیمران، محمد (۱۳۹۵)، گذر از جهان اسطوره به فلسفه، چاپ پنجم، تهران: نشر

- هرمس.
- کمپیل، جوزف (۱۳۸۵)، قهرمان هزار چهره، ترجمه شادی خسروپناه، چاپ اول، مشهد: نشر گل آفتاب.
 - کوپر، جی. سی (۱۳۹۹)، فرهنگ نمادهای آیینی، ترجمه رقیه بهزادی، چاپ اول، تهران: نشر علمی.
 - گروندن، ژان (۱۳۹۳)، هرمنوتیک، ترجمه محمدرضا ابوالقاسمی، چاپ اول، تهران، نشر ماهی.
 - واعظی، احمد (۱۳۹۳)، درآمدی بر هرمنوتیک، چاپ هفتم، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
 - Aspray, B. (2022), *Ricoeur at the Limits of Philosophy: God, Creation, and Evil*. 1st published, United Kingdom, Cambridge University Press.
 - Atkins, K. (n.d.), <https://iep.utm.edu/>. <https://iep.utm.edu/ricoeur/>
 - Atkins, K. (n.d.), <https://www.britanica.com/topic/Christianity/God-the-Father#ref926957>
 - Davidson, S. (2020), *A Companion to Ricoeur's The Symbolism of Evil*. Lexinton Books, Fortress Academia, ProQuest Ebook Central.
 - Dutra, Victor Hugo de Castro, V. (2012), *Facing Evil: A Propaedeutics of the concept of Evil in Paul Ricoeur*. Thesis
 - Gregor, B. (2023), *Ricoeur at the Limits of Philosophy: God, Creation, and Evil*. The Heythrop Journal.
 - Hick, J. (1967), *THE Symbolism of evil, by Paul Ricoeur*. Theology today Journal.
 - Joshua, J. (2022, December 12), [www.worldhistory.org](http://www.worldhistory.org/fa/1-10151/).
 - Law, D. (2007), *Facing the Challenge of Evil*, Expository times Journal.
 - Rasmussen, D. (1971), *Mythic-Symbolic language and philosophical anthropology: A Constructive Interpretation of the Thought of Paul Ricoeur*. 1st published, Netherland, The Hague Press.
 - Ricoeur, P. (1969), *The Symbolism of Evil*. (E. Buchanan, Trans.) 1st published, Boston, Beacon Press.
 - Ricoeur, P. (1966), *Freedom and Nature: The Voluntary and Involuntary*. (E. V.Kohak, Trans.) 1st published, Evanston, Northwestern

- University Press.
- Ricoeur, P. (2000), *The Fallible Man*. New York, USA. Fordham University Press.
 - Ricoeur, P. (1970), *Freud and philosophy: an Essay on Interpretation*. Translated by Denis Savage. 1st published, USA, Yale university press.
 - Ricoeur, P. (1974), *The Conflict of Interpretations*. 1st published, Evanston, Northwestern University Press.
 - Ricoeur, P. (1985), *Evil, a challenge to philosophy and theology*. Journal of the American academy of religion, LIII(4), 635-650.
 - Ricoeur, P. (1992), *Oneself as another*. Translated by Kathleen Blamey, 1st published, Chicago and London, The university of Chicago press.
 - Ricoeur, P. (1995), *Figuring the sacred: Religion, Narrative, and Imagination*. Translated by D. Pellauer, 1st published, Minneapolis, USA: Fortress Press.
 - Stiver, D. R. (2012), *Ricoeur and Theology*, 1st published, London, Bloomsbury.
 - Dauenhauer, B. and Pellauer, D. (2015), *Stanford Encyclopedia of Philosophy: Paul Ricoeur*. 1st Published, Tehran, Quqnoos Press.
 - Daryabandri, N. (2015), *The Tale of the Myth*. 2nd Published, Tehran, Karnameh Press.
 - Ricoeur, P. (1999), *Life in the World of the Text*. 2nd Published, Tehran, Markaz Press.
 - Ricoeur, P. (2019), *Evil a Challenge to Philosophy and Theology*. 1st Published, Tehran, Asni Press.
 - Ricoeur, P. (1989), *The Task of Hermeneutics*; in Heidegger and Modern Philosophy, Ed, Michael Murray, Yale, 1178, PP. 141-160.
 - Ricoeur, P. (1999), *Modern Hermeneutics*. 13th Published, Tehran, Markaz Press.
 - Sattari, J. (2015), *Myths and Symbols in The Thought of The Mircea Eliade: World of Mythology Vol. 6*. 5th Published, Tehran, Markaz Press.
 - Sattari, J. (2015), *Ritual and Myth: World of Mythology Vol. 11*. 3th Published, Tehran, Markaz Press.
 - Zeimaran, M. (2016), *Passing From the World of Mythology to Philosophy*. 5th Published, Tehran, Hermes Press.
 - Campbell, J. (2006), *The Hero With The Thousand Faces*. 1st Published, Mashhad, Gole Aftab Press.
 - Coop, J.C. (2012), *An illustrated Encyclopaedia Of Traditional Symbols*, 1st Published, Tehran, Elmi Press.

۴۷۸ / دوفصلنامه علمی پژوهش‌های مابعدالطبیعی / سال پنجم / شماره ۱۰ / پاییز و زمستان ۱۴۰۳، صص ۴۴۷-۴۷۸

- Grondin, J. (2014), *Hermeneutic*. 1st Published, Tehran, Mahi Press.
- Vaezi, A. (2014), *Introduction to Hermeneutic*. 7th Published, Tehran, Research of Islamic Culture and Thought Press.